

Keywords: *communication in the legal field, international maritime law, speech standards, semantics of linguistic units in the lexical part of textbook, system of exercises.*

УДК 378:81'243(045)

І.В. Шевчук

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО СТАВЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Розглядається важливість творчого ставлення студентів вищих економічних навчальних закладів до професійних знань у процесі вивчення іноземної мови.

Ключові слова: *студентська академічна група, вищі економічні навчальні заклади, сприйняття навчальної інформації, творче ставлення, початковий етап навчання, професійні знання, виховна діяльність.*

Постановка проблеми. З огляду на демократичні перетворення останніх років, які відбуваються в українському суспільстві в цілому і в освітній галузі зокрема, постає питання про застосування засобів і методів виховної діяльності для створення фахівців нової демократичної формації. Вирішення цього питання потребує створення модернізованих демократичних освітньо-виховних підходів, одному з яких й присвячена дана робота. Справа в тому, що на сьогодні застосована в Україні традиційна освітньо-виховна діяльність у вищих навчальних закладах базується на сформованій ще за радянських часів основі [6]. Така модель освіти зберігає ключові позиції у питаннях виховання в сучасній вищій школі України, відчужує і викладача, і студента “як від предмету вивчення, так і від цінності навчання: ні перший, ні другий не переслідує у процесі взаємодії власне освітні цілі, які відповідають особистим інтересам; і перший, і другий будують свою діяльність під примусом” [3, с.185-186]. Цей підхід в освітньо-виховній системі призводить до зниження навчальної мотивації та негативно позначається на результатах освітньої діяльності. До того ж, він має величезні негативні наслідки для особистості як студента, так і викладача. Традиційна система освіти та виховання створює перешкоди на шляху до формування творчої особистості студента і призводить до випуску молодого фахівця із заздалегідь зниженим професійним та творчим потенціалом, небалим ставленням до власної кваліфікації. Через це актуальність даного дослідження є дуже важливою.

Аналіз попередніх досліджень. Проблеми формування творчого

ставлення студентської молоді до професійних знань та факторів сприйняття ними навчальної інформації розглядаються у дослідженнях Белової Л.О., Бойчука П.М., Костюка Г.С., Михайлова О.В., Чаплицької Г.В. Різні аспекти творчого ставлення студентів до професійних знань розкриті у працях Вишневської О.О., Галус О.М., Зданевич Л.В., Пряжникова Н.С., Семиченка В.А. та ін. Сприйняття навчальної інформації студентами досить детально розглянуті в працях Глухової Т.І., Ковалевського В.І., Налчаджян А.Л., Огієнка К.А.

Мета дослідження – проаналізувати важливість творчого ставлення студентів до одержання професійних знань у процесі вивчення іноземної мови, що сприятиме переорієнтації освітньої системи з функціонально-виконавчої основи на змістовно-пошукову, творчу; розглянути фактор сприйняття навчальної інформації економічних дисциплін та іноземних мов, на якому базується економічне виховання. З позицій сприйняття навчальної інформації проаналізувати рівень сформованості творчого ставлення студентів до професійних знань, що є особливо важливим для забезпечення такої виховної і навчальної роботи, яка зробить освітній процес цікавим для студентів, відповідним до їхніх цілей та побажань, додасть привабливості у виборі майбутньої професії.

Виклад основного матеріалу. Економічні дисципліни та вивчення іноземних мов в наш час займають одне з провідних місць не тільки в економічних вузах і на економічних факультетах, а практично у всіх вищих навчальних закладах. Демократизація нашої країни і входження її до світового економічного співтовариства здійснитимуться тільки за умови наявності фахівців у галузі економіки та бізнесу, які б вільно володіли певним інструментарієм знань і умінь. До них передусім належать спеціальні знання (державні фінанси, облік і аудит у підприємстві, державний фінансовий контроль, економіка ринку товарів та послуг, маркетинг на ринку товарів та послуг, менеджмент на ринку товарів та послуг, товарознавство непродовольчих товарів, товарознавство продовольчих товарів та комерційна діяльність, казначейська справа, товарознавство та комерційна логістика тощо), знання математики, іноземної мови, інформатики [5; 9].

Знання майбутніх фахівців-економістів мають становити єдиний гнучкий комплекс. Так, наприклад, проведені Вишневською О.О. дослідження показують, що в галузі вивчення економічної літератури необхідно розвивати у студентів вміння ознайомлювального, вивчаючого та пошукового читання: уважне та вдумливе вивчення ділових паперів, контрактів, угод, самоознайомлення або самоінформування із загальних питань ведення бізнесу; читання журналів і газет, де висвітлюються й обговорюються ділові питання. Частина літератури, з якою має працювати

економіст, написана іноземною мовою. Крім того, таку фахову літературу простіше одержати за допомогою Інтернету, а у роботі часто необхідно використовувати електронні бази даних, спеціальні програми. Все це зумовлює необхідність вільного володіння іноземними мовами, комп'ютерною технікою [2].

Професійне становлення студентів у вищому навчальному закладі залежить від рівня розвитку їхніх пізнавальних властивостей, зокрема таких як: наполегливість, самовладання, інтернальність, емоційна стійкість. Величезний вплив на професійне становлення студентів у вищих навчальних закладах справляють їх професійна спрямованість, значущість навчального завдання та власна активність.

При формуванні творчого ставлення студентів важливо враховувати особливості окремих членів академічної групи, зокрема формування *індивідуального підходу* на основі визначення основних рис характеру кожного з них. Протягом занять, наприклад іноземною мовою, ми пропонуємо провести своєрідний аналіз групи з визначенням характерів її членів для того, щоб надалі, використовуючи таке підґрунтя, провести синтез загальної структури групи з урахуванням індивідуальних рис цих осіб. Вказаний синтез із урахуванням основних рис характерів індивідуальностей буде проводитись у формі психологічних тренінгів, спрямованих на виховання академічної групи та адаптацію студентів-першокурсників, які входять до неї. Використання психологічних засобів у педагогічній діяльності є актуальним і навіть необхідним.

Як приклад вдалої виховної методики можна навести використання *навчально-діяльнісного підходу* в системі професійної підготовки студентів педагогічних вищих навчальних закладів, як домінантного фактора. Це дає змогу педагогові моделювати (заздалегідь або разом із студентами) різні види виховної діяльності для різних вікових груп. Такий підхід є позитивним, оскільки студент, оцінюючи запропоновані моделі чи створюючи їх самостійно, рухається до професійних вершин через творче пізнання професійної діяльності і через самопізнання себе у цій діяльності. Навчально-пізнавальна діяльність педагога і студента при такому виховному підході містить різні її види: моделювання навчально-виховного процесу; вибір навчального матеріалу; організацію діяльності інших студентів чи учнів; формування інтересу слухачів до певної проблеми; контроль і аналіз виконаного завдання, корекція навчального і виховного процесу; аналіз діяльності та її результатів.

З нашого погляду певні елементи такого підходу (насамперед навчання майбутньої професії та вивчення іноземної мови у сполученні з вихованням) є дуже вдалим і їх доцільно застосовувати у розробці методики виховання

студентської академічної групи економічного навчального закладу. Але не лише такі методи є прогресивними.

Одним з базових підходів, використаних в нашій роботі, є орієнтація на особистість. Виховними технологіями особистісної орієнтації є виховні методи, що ґрунтуються на рефлексивно-вольових механізмах, механізмах співпереживання і позитивного емоційного оцінювання, які апелюють насамперед до самосвідомості та до свідомого, творчого ставлення людини до суспільних норм і цінностей. Таким чином, під час занять іноземною мовою у роботі зі студентською групою важливим є так званий *особистісно-орієнтований підхід* до виховання й адаптації членів цієї групи.

Окрім особистісної орієнтації нами використовується *груповий підхід*. Він базується на первинному колективі, тобто академічній групі. Ще одним підходом до навчально-виховної діяльності є *колективно-груповий*.

Сучасна освіта, спрямована на особистісний і фаховий розвиток студентів, їх взаємну адаптацію та адаптацію до умов вищого навчального закладу, включає *інтегративно-диференційовані підходи*. Вони представляють послідовну систему дій викладача (наприклад іноземної мови) і студентів, що має на меті вирішення спільних та професійних завдань шляхом реалізації спеціальної програми. Остання базується на сукупності теоретичних положень і враховує спільність та своєрідність суб'єктів освіти. Суть інтегративно-диференційованої діяльності полягає у взаємодії ідей розвитку людини і фахівця. До них, на наш погляд, можуть належати наступні:

1. Цілісність людини у її розвитку і взаємозв'язку з іншими людьми та світом в цілому.
2. Вдосконалення людини пов'язано з розвитком його самосвідомості (осмислення інтегративного "Я", "Я-концепції" тощо) і динамікою вольових процесів.
3. Розвиток здібностей людини керувати процесами інтеграції і диференціації власного Я (особистісного і професійного), життєвою та професійною ситуаціями.
4. Максимальне використання реальної ситуації навчання з метою особистісного і професійного розвитку студента.
5. Спрямованість технологічного процесу на відкриття нового, на оволодіння різними способами взаємодії з собою, людьми, предметним світом, ситуацією в цілому і адекватне (гнучке) застосування їх у наступному вирішенні реальних особистісних і професійних завдань.

Перераховані ідеї знайшли своє цілкове відображення у психосинтезі, символдрамі, гештальттерапії, транзактному аналізі та інших інтегративних технологіях.

Крім цього, послідовна система дій викладача і студентів, метою якої є вирішення спільних та професійних завдань шляхом реалізації спеціальної програми, що враховує спільність та своєрідність суб'єктів освіти, становить собою інтегративно-диференційований підхід. Всі п'ять підходів певною мірою становлять підґрунтя навчально-виховної діяльності в системі вищої освіти.

Дану структуру узагальнених виховних підходів доцільно застосовувати для досягнення позитивних результатів навчання іноземним мовам, економічним дисциплінам, щоб модернізувати систему виховної роботи з академічними групами у вищих економічних навчальних закладах.

Отже, ми проаналізували освітньо-виховну діяльність сучасних вищих навчальних закладів та окреслили концептуальні підходи до освіти і виховання студентів-першокурсників економічних навчальних закладів, які можуть бути застосовані в межах академічної групи силами її куратора та викладачів іноземної мови і базуються на врахуванні особистісних рис студентів, активізації їх потягу до самоосвіти, підвищенні зацікавленості у майбутній професійній діяльності.

Модернізовані освітньо-виховні процеси вищої школи економічного профілю повинні ґрунтуватися на вивченні особливостей сприйняття студентами навчальної економічної інформації та іноземних мов і рівня сформованості у студентів творчого ставлення до професійних знань. Такий шлях передбачає задіяти зацікавленість студента в оволодінні знаннями через розвиток творчого ставлення до цього процесу і спрямування в потрібному напрямку його власної творчості. У розробці та застосуванні відповідних освітніх і виховних методик можна організувати такий вплив на діяльність студента, що буде спрямовано “зсередини – назовні”, тобто покращити адаптованість студента та його колективну роботу в академічній групі через зацікавленість самого студента до освітньо-виховного процесу. Розглянемо основні аспекти, пов'язані з творчістю студента й активізацією його творчого ставлення до вивчення економічних дисциплін, іноземної мови та виховного процесу.

Творче ставлення студентів до професійних знань у процесі вивчення іноземної мови може розглядатися як усвідомлене прагнення до глибокого їх осмислення, оцінки та застосування як у процесі навчальної, так і професійної діяльності. Це складне особистісне утворення має рухливу динамічну структуру, що включає взаємопов'язані гностичну, операційну та оцінну складові, сформованість котрих забезпечує ефективність професійної діяльності майбутнього спеціаліста з метою отримання ним нового та значущого результату [1]. Гностична складова передбачає систему професійних знань, яка постійно оновлюється з метою здійснення творчої

діяльності; операційна складова включає систему інтелектуальних дослідницьких умінь, необхідних для прийняття нових, нестандартних рішень, розв'язання творчих завдань; оцінна складова дає змогу проаналізувати й осмислити результати творчої діяльності, зробити висновки, внести корективи, спланувати подальшу роботу. Професійні знання є фаховими знаннями, які дозволяють вільно орієнтуватися в економічних ситуаціях і подіях, давати їм економічну оцінку; знаходити ефективні економічні технології; знання іноземної мови допомагають встановлювати ділові економічні відносини. Творче ставлення студентів до професійних знань є основою професійної компетентності спеціаліста.

Формування творчого ставлення до засвоєння професійних знань у процесі вивчення іноземної мови як керований процес залежить від доцільно обраної або розробленої освітньо-виховної методики, що забезпечує розвиток знань, умінь і навичок, накопичення початкового творчого досвіду професійної діяльності. Така методика повинна містити наступні компоненти системи формування творчого ставлення: мотиваційно-цільовий; когнітивний; процесуальний; контрольно-результативний [7; 8].

Основним показником ефективності освітньо-виховної методики є динаміка сформованості творчого ставлення до професійних знань у процесі вивчення іноземної мови. Її встановлювали на основі таких критеріїв і показників: стійкий характер пізнавального інтересу, активність студентів (лише в 11%); рівень засвоєння знань і системність знань (нестійкий – 54% і ситуативний – 46%); рівень сформованості умінь (у 70% переважає репродуктивний); характер оцінних суджень (5% – творчий підхід) і прояв уміння знаходити та оцінювати помилки (у 68% відсутня критичність). Для виявлення результатів експериментальної роботи були розроблені показники творчого ставлення студентів до професійних знань [9].

За наведеною інноваційною освітньо-виховною методикою до високого рівня належать студенти, у яких склався стійкий інтерес до набуття професійних знань та творчої діяльності, постійно виявляється активність у процесі отримання знань (звернення до додаткової інформації, вибір творчих завдань для виконання); в разі вибору є прагнення до творчого застосування знань саме в нових ситуаціях, які мають сформовану системність, тобто вирізняються наявністю системи дій, вмінням прогнозувати як результат виконуваної дії, так і спосіб її виконання; мають творчий рівень оволодіння економічними вміннями (аналізувати, порівнювати та узагальнювати інформацію економічного спрямування); в яких сформувалася критичність мислення, тобто уміння давати об'єктивну, обґрунтовану оцінку теоріям, фактам, судженням і власним діям, критично оцінювати помилки, знаходити оптимальні шляхи їх усунення.

Студенти з достатнім рівнем творчого ставлення до професійних знань мають відносно стійкий інтерес до діяльності, який вимагає постійного або періодичного стимулювання; обирають завдання як творчого, так і репродуктивного характеру; уміють прогнозувати результат виконуваної дії, але не завжди правильно; їхній рівень володіння економічними вміннями носить переважно реконструктивний характер; вони відчують ускладнення в аналізі та порівнянні інформації; уміють дати обґрунтовану та ціннісну (але не завжди об'єктивну) оцінку професійним знанням і власним діям, критично оцінюють помилки. Студенти із середнім рівнем виявляють ситуативний інтерес до професійних знань, обирають як репродуктивні, так і творчі завдання, але часто неправильно їх виконують; оцінюють помилки частково критично. У студентів з низьким рівнем відсутнє творче ставлення до професійних знань.

Висновки. Отже, ми проаналізували важливість творчого ставлення студентів до одержання професійних знань у процесі вивчення іноземної мови, що сприятиме переорієнтації освітньої системи з функціонально-виконавчої основи на змістовно-пошукову, творчу; розглянули фактор сприйняття навчальної інформації економічних дисциплін та іноземних мов, на якому базується економічне виховання. З позицій сприйняття навчальної інформації проаналізували рівень сформованості творчого ставлення студентів до професійних знань, що є особливо важливим для забезпечення такої виховної і навчальної роботи, яка зробить освітній процес цікавим для студентів, відповідним до їхніх цілей та побажань, додасть привабливості у виборі майбутньої професії. Професійні знання є фаховими знаннями, які дозволяють вільно орієнтуватися в економічних ситуаціях і подіях, давати їм економічну оцінку; знаходити ефективні економічні технології; встановлювати ділові економічні відносини. Творче ставлення студентів до професійних знань є основою професійної компетентності спеціаліста.

Список використаних джерел

1. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности: Учебное пособие для вузов. – М.:PerSe, 2001. – 511 с.
2. Вишневська О.О. Педагогічні умови поліпшення підготовки майбутніх менеджерів у бізнес-коледжі // Наукові записки кафедри педагогіки. – Харків: Константа, 2001. – Вип. VI. – С. 26–32.
3. Гусинский Э.Н., Турчанинова Ю.И. Введение в философию образования. – М.: Издательская корпорация «Логос», 2000. – 224 с.
4. Доній В.М. Психологія і педагогіка життєтворчості: навчально-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1996. – 792 с.
5. Михайлов О. В. Формування соціальної зрілості студентів економічного профілю: дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Кіровоградський держ.

- педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2000. – 202 с.
6. *Основи демократії*: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Авт. колектив: М. Бессонова, О. Бірюков, С. Бондарук та ін.; За заг. ред. А. Колодій; М-во освіти і науки України, Ін-т вищої освіти АПН України, Укр.-Канад. проект “Демократична освіта”, Інститут вищої освіти. – К.: вид-во “Ай Бі”, 2002. – 684 с.
7. *Пряжников Н.С.* Профессиональное и личностное самоопределение. – М., Воронеж: НПО МОДЭК, 1996. – 253 с.
8. *Семиченко В.А., Галус О.М., Зданевич Л.В.* Теоретичні та методичні основи професійного самовиховання студентів вузу: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. В.А. Семиченко. – Хмельницький: ХГПІ, 2001. – 253 с.
9. *Чаплицька Г.В.* Формування творчого ставлення до професійних знань студентів економічних спеціальностей : дис... канд. пед. наук: 13.00.04. / Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2003. – 19 с.

Анализируется значение творческого отношения студентов высших экономических учебных учреждений к профессиональным знаниям в процессе изучения иностранного языка.

Ключевые слова: *студенческая академическая группа, высшие экономические учебные учреждения, восприятие учебной информации, творческое отношение, начальный этап обучения, профессиональные знания, воспитательная деятельность.*

In the article the importance of creative attitude formation of students in higher economic educational institutions in the foreign language studying process is described.

Keywords: *a students' academic group, higher economic academic institutions, learning information comprehension, creative attitude, primary stage of education, professional knowledge, educational activity.*

УДК 811.111'42

Т.Б. Маслова

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦІОНАЛЬНО-МОВЛЕННЄВИХ ФОРМ АНГЛОМОВНОЇ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У статті розглядаються лінгвостилістичні особливості англomовної наукової комунікації на прикладі сучасних фахових текстів з енергетики, які ілюструють основні функціонально-сміслові типи мовлення – опис (статичний, динамічний) та характеристика як його підвид, повідомлення